משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר נזיקין

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה שבועות

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה שבועות

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-שבועות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611162349v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה ג 4
משנה ד 4
משנה ז 5
פרק ב 5
משנה א 5
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ה 6
פרק ג 6
משנה א 6
משנה ב 7
משנה ד 8
משנה ו 8
משנה ז 9
משנה ח 9
משנה ט 10
פרק ד 10
משנה א 10
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ו 12
משנה ז 12
משנה ט 13
משנה יב 13
פרק ה 13
משנה א 13
משנה ד 14
פרק ו 15
משנה א 15
משנה ב 15
משנה ג 16
משנה ו 16
משנה ז 17
פרק ז 18
משנה ב 18
משנה ד 19
משנה ה 19
משנה ז 19
משנה ח 20

פרק א

משנה ג

[אות א] **במשנה ויה"כ מכפר**. דלאו בר קרבן הוא לעולם דאם יוודע לו לא יתחייב קרבן כיון דלא היה לו ידיעה בתחילה. ואף מחטאת קבועה פטור שלא יהא חמור אין בה ויש בה מיש בה ויש בה. תוס' לקמן (ד' י"ט ע"א ד"ה הרי העלם וכו'):

[אות ב] **תוי"ט ד"ה שנאמר כו'**. **ואדחיצון**. אף דבזה לא אתיא לכלל חטאת מ"מ אין לחוש כיון דתלי נמי על יש בה ואין בה דאתיא לכלל חטאת. וגם א"א למעט מאחת בשנה דכפרה זו לא תהא אלא פ"א בשנה כיון דעיקר כפרתו הכתובה בו דהיינו יש בה ואין בה אינו אלא פ"א בשנה. ואף דלגבי חיצון גם כן דרשינן כפרה א' מכפר ואינו מכפר ב' כפרות כמ"ש התי"ט במשנה ד' ומטעם דאתקש לפנימי וא"כ אם איתא דפנימי מכפר גם אדחיצון א"כ יהא כפרת חיצון פעמיים בשנה. וכן בהיפוך אם איתא דחיצון מכפר אדפנימי ג"כ יהא חיצון מכפר ב' כפרות. וא"כ בחד שינויא דכפרה אחת מכפר או דבכפרה זו לא תהא וכו' מתרצא ב' פירכות דהש"ס צ"ל דאדרבה לא נילף בהקישא חיצון מפנימי לענין אחת. כדי דמהקישא נוכל ללמוד דמכפר פנימי אדחיצון ג"כ או איפכא. (כ"ז מדברי תוספות דף ח'):

[אות ג] **בא"ד דפנימי מיקרב ברישא**. דאי ליכא אלא חד יעשו פנימי ולא חיצון (כן סיים בתוס') ויש לעיין הא בליכא אלא חד שעיר א"א לעשות פנימי בלי הגרלה. וכבר עמד בזה הגאון מו"ה נח חיים צבי ז"ל בספרו מעין החכמה (דמ"ו אות מ"א):

משנה ד

[אות ד] **תי"ט ד"ה ושעירי ר"ח**. **עצרת** [ויה"כ] **דלא כתיב ביה כו'**. תיבת ויוה"כ הוא טעות דיה"כ ל"ש הכא דהא לא ילפינן כלל מר"ח לר"י. ובש"ס הוא דפריך לה לר"מ דלדידיה גם יה"כ ילפינן מר"ח. ובתו' כתבו באמת לחד תירוצא דלר"מ ל"צ להיקשא דר"י די"ל בלא"ה מסתמא כל הרגלים שוים זה לזה והש"ס דפריך לר"מ עצרת ויוה"כ מנ"ל עיקר הקושיא לא מעצרת אלא מיוה"כ:

[אות ה] **תוי"ט ד"ה על הטהור**. **ולא שתי עונות**. והא דלא מכפר ציץ אדידיה ואדר"ח היינו משום דאותה נושא ואין אחרת נושא עון. ולר"מ דאמר כל השעירים כפרתן שוה א"כ ע"כ דלא דריש עון אחד הוא נושא וכן לא דריש אותה צ"ל הא דלא מכפר ר"ח אדציץ דעון העדה משמע למעט דדוקא העדה ולא עון דקדשים וכן בהיפוך בציץ עון הקדשים ולא עון העדה. גמרא (ותוספות):

[אות ו] **שם ד"ה ר' מאיר. דיליף הקישא כו'**. דס"ל לר"מ גבי ר"ח דרשינן לחטאת לה' חטא שאינו מכיר בו אלא ה' דהיינו אין בה ואין בה כדס"ל לר"י. וכן ס"ל נמי כר"ש דילפינן עון עון מציץ לטהור שאכל את הטמא. וילפינן רגלים ויה"כ מר"ח בהקישא דר"י דמכפרים ג"כ אהנך והדר ילפינן ר"ח ורגלים מיה"כ דמכפר על אין בה ויש בה כדילפי' מלבד חטאת הכפורים דעל מה שזה מכפר (*גמרא ותוספות דף ט' י'):

[אות ז] **שם ד"ה אמרו לו. כתב הר"ב ר"מ היא**. לענ"ד לפי המסקנא דסוגיין י"ל דר"י קאמר לה דאיהו לנפשיה ס"ל דלב ב"ד מתנה ומש"ה יקרבו זה בזה. אבל לר"ש הקשו דידעו דר"ש ל"ס לב ב"ד מתנה ע' בסוגיין. והא דשעיר שלא קרב ברגל זה דקרב ברגל אחר דאתי רק על טומאה שאירע אחר הרגל זה וא"כ לגבי הך טומאה הוי אחר הפרשה דלא מתכפר. כיון דאבד וקרב אחר תחתיו אגלאי מלתא שלא היתה הפרשתו הפרשה עד רגל אחר דשחטי לה, תוספות (זבחים דף ו' ב'):

משנה ז

[אות ח] **הרע"ב ד"ה רבי שמעון. אייתר ליה וידויו של פר**. דחד וידוי מכפר על אין בה ויש בה מה ששעיר הנעשה בחוץ מכפר על ישראל אבל וידוי שני דאייתר ע"כ דבא לכפר על שאר עבירות. ורבי יהודה סבר דוידוי ראשונה לכפר על עצמו והוידוי ב' לכפר על ביתו ואחיו הכהנים בכדי שיבא זכאי ויכפר על החייב. גמרא:

פרק ב

משנה א

[אות ט] **תוי"ט ד"ה נטמא. ואע"ג דמוקי מתני' כרבי**' בלא"ה הא בממנ"פ כיון דקתני במתני' דחייב על העלם קדש ומקדש מדכתיב ונעלם ב' פעמים מוכח דס"ל דלא בעי ידיעה (גמורה) מתחלה דלא דרשי' ונעלם לאורויי דמכלל שהיה לו ידיעה בתחלה כמבואר בסוגיא לעיל (ד"ד ב'). דהא בהא תליא דאם דרשי' ונעלם מכלל שהיה לו ידיעה לא דרשי' לרבות העלם קודש ומקדש. וביותר תמוה לי על תוספות (ד"ג ע"א ד"ה אי רבי ישמעאל וכו') וא"ת תקשי ליה נמי ידיעות דמתני' בעי ידיעה בתחלה ור"י לא בעי ידיעה בתחלה אפי' ידיעת בית רבו וכו' מיהו מתניתין (דפ"ב) וכו' משמע קצת דבעי ידיעה גמורה וכו' ונראה דמידיעות לא הו"מ למיפרך שהיה יכול לדחוק ולתרץ וכו'. מבואר דס"ל דמתני' דהכא ס"ל דבעי ידיעה גמורה. ויקשה דהא מתני' דחייב על העלם קדש ומקדש מוכח דלא דרשי ונעלם על ידיעה בתחלה וע"כ מתני' מיירי רק מידיעת בית רבו וכמ"ש תוספות הכא וצע"ג:

משנה ב

[אות י] **הר"ב ד"ה ובשתי תודות. בהקיף סביב.** מבחוץ לפירש"י ולתוס' (דף ט"ו ב') מבפנים:

משנה ג

[אות יא] **במשנה בא לו בארוכה חייב.** ואפילו רץ במרוצה עד שלא שהה ביציאתו אלא כשיעור דרך קצרה בהילוך בינוני מ"מ חייב. וכן בקצרה פטור אפילו מהלך כל היום עקב בצד גודל. ואם שהה בסירוגים אבעי' דלא אפשיטא אם שהיות מצטרפים:

משנה ה

[אות יב] **במשנה ואינו חייב על העלם מקדש.** ופטור אפילו מחטאת קבוע משום דהוי דבר שבכלל ויצא לדון בדבר חדש. תוס' (דף י"ט ע"א ד"ה הרי העלם מקדש וכו'). ולענ"ד הי' נראה דהא לכאורה בהעלם המקדש אמאי חייב לר' ישמעאל הא קי"ל המתעסק פטור חוץ מחלבים ועריות שכן נהנה וכיון דהוא לא ידע שזה מקדש וחשב שהוא בית דעלמא והוי מתעסק. וצ"ל דקרא דאשר חטא בה דילפינן מינה פרט למתעסק כתיב רק בחטאת קבוע. אבל עולה ויורד שייך גם במתעסק. ולפ"ז ניחא דלר"א ורע"ק דאינו חייב בעולה ויורד על העלם מקדש. ממילא ליכא לאחיובי חטאת קבוע דהא הוי מתעסק. ומיושב ומדוקדק היטב לשון מתני' ואינו חייב על העלם מקדש ולא קתני ואינו חייב על העלם קדש. והיינו דמתני' בא לומר דאינו חייב כלל ואילו באכל בהעלם קדש נהי דאינו בעולה ויורד מ"מ חייב חטאת כמו כל ח"כ שוגגים ואין בזה מתעסק כיון דנהנה. ונכון מאד בעזה"י:

[אות יג] **הר"ב ד"ה רא"א. אם בשרץ נטמא.** וכתב הריטב"א בשם הרמב"ן דוקא כה"ג דחלוקים בשמותיהן ובשיעורן. אבל בין נבילת בהמה לנבילת חיה או בין שרץ לשרץ ליכא קפידא:

פרק ג

משנה א

[אות יד] **תוי"ט ד"ה היכן מצינו באוכל. מפרש דכ"ע מודו.** וכן באמר שלא אטעום אבל בלשון אכילה קיי"ל כרבנן דאינו חייב בפחות מכזית. וכ' במ"ל דכ"ע ס"ל דבנדרים אזלי' אחר לשון בני אדם. אלא דס"ל דבלשון בנ"א אכילה אף בכ"ש ורבנן ס"ל דמסתמא אמדינן דעתיה דלא אסר עצמו יותר מאיסורי תורה ודעתיה בכזית וקי"ל כרבנן. ומ"מ אסור לו לאכול בחצי זית כמו בכל איסורים דחצי שיעור אסור מה"ת. זהו דעת הרמב"ם

והר"ן. וכתב הרמב"ם בנשבע שלא אשתה נראה דאינו חייב אלא ברביעית כשאר איסורים. ועיין בבית הלל יו"ד (סימן רל"ח) ובתשובה הארכתי למצוא ראיה לזה. והנה בסוגיא מבעי' ליה אם טעמי' דרע"ק דס"ל כר"ש דכ"ש למכות או דבעלמא ס"ל כרבנן והכא ה"ט כיון דמפרש חייב. ובתוד"ה ולא אמרו. ודוקא בשאר איסורי' וכו' הוכרחו לכך דלא יקשה דאם טעמא דרע"ק דס"ל כר"ש הא ר"ש מודה דלקרבן צריך כזית. ולענ"ד היה נראה כפשוטו דה"ק דלרבנן דטעמייהו דסתם אכילה בכזית היה מהראוי דשבועה שלא אוכל היינו כזית א"ו דרע"ק סבר כר"ש ולר"ש סתם אכילה בכ"ש אלא דהל"מ דא"ח קרבן עד שיאכל כזית א"כ ממילא במה דנשבע שלא יאכל היינו שלא יאכל כ"ש כלישנא דקרא דאכילה בכ"ש. וממילא חייב קרבן כיון דעבר על שבועתו ולא גרע מנשבע שלא יזרוק צרור לים וזרק דחייב קרבן והיינו דלאותו צד קיימי' בלשון בני אדם כלישנא דקרא דלרבנן בכזית ולר"ש בכ"ש. ונראה דזהו כוונת רש"י. וברור (עיין בתשובה לרבינו סימן קנ"ד):

[אות טו] **שם במשנה שבועה שלא אוכל ושלא אשתה**. וכן בהיפוך שלא אשתה ושלא אוכל בעי' דוקא שאכל ושתה. אבל שתה ושתה בהעלם אחת אינו חייב אלא אחד ול"א דשתייה בכלל אכילה וחייל בכולל דמגו דחייל על אכילה חייל ג"כ על השתייה (ולא ידעתי דלה"ט אף בשתה פ"א לחייב ב' דאסור מכח ב' השבועות ואמאי נקטי תוס' שתה ושתה) דכיון דאמר תחלה גלי דעתיה דכי משתבע בתר הכי לא אוכל אין דעתו רק על אכילה. כך מתבאר מדברי תוס' בסוגיין (דף כ"ג ד"ה כגון כו'). ונלע"ד די"ל דאף בתירוצם א' מודים לזה לדינא אלא דלא ניחא להו לחלק בכך לסברת המקשן דלא נחת להיא סברא דגלי דעתיה. (* כ"מ. ויש לעיין הא זהו פשיטא והתוס' בעצמם כתבו בלשון אפילו אמר וכו'):

משנה ב

[אות טז] **הר"ב ד"ה חייב. וכן של שעורים**. דמדלא אמרי' פת חטים ושל שעורים ושל כוסמין ליכא ראיה דאילו אמר כן דלמא ע"י תערובת דוקא. היינו שלא יאכל פת שיש בה ה' מינים בערבוביה. ונראה אף לר' יונתן דס"ל משמע שניהם כאחד ומשמע זה או זה. זהו דוקא בנשבע שלא אוכל תמרים וחלב דאסור אפי' באחד מהם לחוד. דהתם עכ"פ אילו אוכל תמרים בפ"ע וחלב בפ"ע חייב וא"כ כל אחד הן מין איסורו בזה אמרי' דמשמע ג"כ א' בפ"ע וכמו במקלל אביו ואמו דעכ"פ כ"א הוא מין דאיסור. אבל הכא בפת דמפרשינן בערבובי' א"כ המין שאסר עליו הוא פת שעשוי מחטים ושעורים וכוסמים בערבובי' ואילו אוכל פת חטים וגם פת שעורים ופת כוסמין אינו חייב. דלא הוי מין

דאיסורא רק הפת שעשוי משלשתן זהו לא תליא בדרבי יונתן דבלא ערבובי' אינו המין שאסר עליו. וכתבתי מזה בתשובה (סי' מ"ו):

משנה ד

[אות יז] **במשנה אוכלים שאינם ראוים לאכילה**. ואם אמר שבועה שלא אוכל עפר ואכל כזית חייב. ובפחות מכזית איבעי' דלא אפשיטא דאפשר דמחייב בכ"ש מפני שאין זה מידי דאכילה דליצטרך שיעור:

[אות יח] **בהרע"ב ד"ה ר"ש. באומר שבועה שלא אוכל שחוטות וטריפות**. דאילו באמר סתם שלא אוכל אין נבילות בכלל דהוי דברים שאין ראוים לאכילה. ובנשבע במפורש שלא יאכל נבילות הא אין איסור חע"א אע"כ במפורש נבילות ושחוטות והוי כולל. וא"ל דהא ליתא בלאו והן דהא בנשבע לאכול נבילות ושחוטות לא חל על נבילות דלעבור על איסור לא מהני כולל. הא מ"מ חל שיאכל נבילות דהיינו נבילה מסרחת. אלא דבנשבע שלא יאכל נבילות לא הוי כולל מכח מסרחת דאמרי' לא אסר עליו אלא דבר אסור ואין מסרחת בכלל אלא היכי דכלל בשבועתו שחוטות דחזינן דרצה לאסור עצמו בדברים מותרים אמרי' דגם מסרחת בכלל. זהו שיטת תוס'. אבל רש"י ס"ל דלמסקנא לא מוקמינן במפורש נבילות ושחוטות דזהו ליתא בלאו והן אלא דמיירי בסתם והוי כולל מכח שחוטות. (והן משכחת לה. דהא אוכל סתם קאמר ומקיים שבועתו בדברים המותרים) ואי דהוי דברים שא"ר כיון דבעצמותו ראוי לאכילה אלא דארי' רביע עלה לא מקרי דברים שאינם ראויים אלא באין חזיא לאכילה בעצמותו כגון עפר. והרע"ב דנקט דפירש נבילות ושחוטות לא הוי צ"ל מקודם ואכל נבילות חייב דראוים לאכילה אי לאו דרחמנא אסרינהו. הא אף באינו ראוי לאכילה בעצמותו כיון דבמפורש אסרן עליו הוי שבועה דהא בנשבע שלא יאכל עפר ואכל ג"כ חייב. ורש"י הוצרך כך לשיטתו דלמסקנא מיירי בסתם שלא יאכל. והתוי"ט שכתב כך נ"ל לפרש כדי שלא תקשה דר"ב אדר"ב. לא ידעתי כוונתו הגדולה בזה:

משנה ו

[אות יט] **במשנה כדברי ריב"ב**. כתבו תוס' דריב"ב לא מחייב רק בלקיים דהיינו נשבע לישב בסוכה אבל נשבע לקיים שלא יאכל נבילות לא חייל דאין איסור חע"א. וע' בתוס' לעיל (ד"כ ב' ד"ה דכי כו') ומיהו לריב"ב דאית ליה לקמן בפרקין דנשבע לקיים המצוה חייב וכו' מבואר דס"ל דאפילו בנשבע שלא יאכל דברים איסורים חייב. והנה הר"ן כתב (בפרקין דרצ"ח א') וז"ל ואע"פ שהשבועות חלים לריב"ב אף בקיום ל"ת כדאיתא

בפרקין והיינו כדעת תוס' לעיל (ד"כ הנ"ל) (ומ"מ לישנא כדאיתא בפרקין לא ידעתי היכן איתא כן במפורש הא י"ל דנשבע לקיים היינו מ"ע לישב בסוכה וכדומה):

משנה ז

[אות כ] **בהרע"ב ד"ה שבועה שלא אוכלנה. לפי שחכם עוקר נדר מעיקרו**. וכן הוא לשון רש"י. ודקדק מזה בתשובת מהר"ם מינץ הובא בש"ך (סי' רל"ח סכ"א) דבהפרת בעל דמיגז גייז ואינו עוקר מעיקרא אף שהיפר הראשונה אין השנייה חלה. אף דבכל היכא דאין אחע"א אמרי' דמתלי תלי וקאי ולאחר דפקע הראשונה חלה השניה מ"מ בשבועות ונדרים אינו כן דבעי' שיחול מיד בשעה שמוציא מפיו עיי"ש. ולענ"ד אין ראיה דהא מבואר (במתני' וי"ו) דבנשבע לקיים המצוה לא חל דאינו בלאו והן אולם זה לענין קרבן אבל לענין לאו דבל יחל שלא בעינן איתא בלהבא כדאיתא בסוגייא (דכ"ו ב') דלהרע או להטיב רק בקרבן כתיב ה"נ לא בעי' איתא בלאו והן. וכ"כ הר"ן להדיא (נדרים ד"ה א'). וכיון שכן י"ל דרש"י ס"ל במה דקתני עלתה שני' בראשונה משמע דלגמרי חל אף לענין קרבן ובזה יקשה הא כשנשבע שבועה שנייה שלא יאכל ליתא בלאו והן דאילו נשבע שיאכל לא היה חל דהוי נשבע לבטל המצוה והוא שוא. וא"כ עם דמצד אאחע"א ליכא קושיא דמתלי תלי עד דפקע ראשונה מ"מ הא לא חל מצד דליתא בלאו והן. לזה כ' רש"י דחכם עוקר הנדר ולמפרע איתא בלאו והן דאם היה נשבע שיאכל היה ג"כ חייל אחר דנשאל על הראשונה ונעקר שבועה ראשונה. ובאמת בש"ע (סי' רל"ח סי"ז) מי שנשבע וכו' ובש"ך שם (ס"ק כ"ב) ואפשר דעת המחבר לחלק דשאני הכא דהשבועה הב' הוא נגד שבועה הא' ע"ש. ולענ"ד זה א"א דא"כ אמאי באמת אם נשאל על הראשונה חלה השנייה כראשונה דמשמע ודאי לענין קרבן נהי דהשבועה הב' אינה נגד השבועה הא' הא מ"מ ליתא בהן דבנשבע שיאכל נעשה שבועת שוא ולא חלה לשבועת ביטוי. אע"כ ברור דבנשאל על הראשונה חזר השנייה לשבועת ביטוי. ובהפרת בעל באמת לא חייל השניי' לענין קרבן כיון דליתא בהן. אבל מ"מ לענין בל יחל חייב על השניי' כמו בכל אאחע"א דלאחר דפקע הראשונה חל השנייה (*המאמר הזה והקדום מבואר ג"כ בדברי רבינו בנדרים (אות ק'), וע'. אך מחמת שיש מעט חידוש לכן הדפסתי בש"מ):

משנה ח

[אות כא] **במשנה שבועה שלא נעידך**. ואם לא אמר להם בואו והעידוני והם נשבעו שלא להעיד לו י"ל אף אם תבעה אח"כ להעיד מ"מ חל השבועה בכולל דמגו דחל שאסורים להעידו כ"ז שלא יתבעם להעיד דאין עליהם חיוב ומצוה להעיד כדאיתא בטוש"ע חוה"מ

(סי' כ"ח) חל נמי אף על שעה שיתבעם. ע' במסכתין (דף כ"ד ע"א בתוס' בד"ה אלא הן וכו') בשם הירושלמי:

משנה ט

[אות כב] **תוי"ט ד"ה שבועה. בין אוכל לשלא אוכל**. ולזה הסכימו כל הראשונים ונותנים טעם לדבר דשלא אוכל היינו שלא יאכל שום אכילה ממנו ועל כל כזית וכזית שבו נשבע. וכמו כן בשבועה שאוכל היינו שיאכל כל כזית וכזית שבו וחייב לאכלו כולו דעל כל כזית וכזית שבו נשבע בין לענין שאוכל ובין לענין שלא אוכל. ומ"מ יש חילוק בין שבועה שאוכל ככר זו לאומר שבועה שאוכלנה לענין אם נשרף מקצת הככר דבשבועה שאוכל דחל השבועה על כל כזית וכזית צריך לאכול הנשאר אבל בשבועה שאוכלנה דלא חלה השבועה אלא על אכילת כולה וכיון דנשרף קצתו ואינו יכול לאכול כולה בטלה השבועה וא"צ לאכול הנשאר:

פרק ד

משנה א

[אות כג] **במש' שבועת העדות**. ואפילו מספק יכול להשביעו שמא יודע לו עדות אף דהוא עצמו לא ידע שיש לו זכות בממון זה. כדמוכח מההיא דאמרי' בסוגיין (דל"ב ב') הכל מודים בעידי מיתה. הר"ן:

[אות כד] **במשנה ולא בנשים**. אף דאמרי' בסוגיי' הכל מודים בעדי מיתה דחייב כיון דהאמינו חז"ל לע"א להעיד שמת בעלה אם היה מגיד היה מועיל. א"כ משכחת לה שבה"ע גם בנשים דהא גם נאמנות להעיד שמת בעלה. צ"ל כיון דבקרא כתיב והוא עד בעינן שיהי' ראוי לעדות ואשה לאו שם עדות עלה. דאף דנאמנת מת בעלה היינו מכח דייקא ומנסבא מוכח דשפיר מעידה אבל לא מדין עדות. ודווקא בעד אחד כשר והוא עד מיתה דשם עד עליו דהא יכול להצטרף עם אחר וגם הא מועיל עדותו בזה חייב אבל באשה משום מועיל עדותה לחוד אינה חייבת דמ"מ לאו שם עד עלה. ואולם עדיין בהא דקתני וא"נ אלא בראויי' להעיד דמוקמי' דאתי למעוטי משחק בקוביא וכן הוא בהרע"ב בזה הא פס"ע דרבנן כשרים לעדות אשה וא"כ משכחת בזה ק"ש באם השביעה אותם לומר מת בעלי דשם עד עליהם דהא מדאורייתא הוי עד אלא דפטורי' מטעם דאם הי' מגיד לא מועיל כדאי' ביומא ר"פ יה"כ וא"כ בעדות מיתה דהי' מועילי' בעדותן ליחייבי (*עי' בתשובה לרבינו (סי' קע"ט) לחלק הכתבים):

משנה ג

[אות כה] **תוי"ט ד"ה או שאמרו. בלא שבועה אין אנו יודעים לך עדות.** מסתפקנא אם מ"מ בעי' שיאמר תחלה בואו והעידוני כדקתני ברישא אלא דברישא קתני שאמרו שבועה שאא"י לך עדות ע"ז קתני או שהשיבו לו בלא שבועה אין א"י לך עדות אבל אם לא אמר תחלה בואו והעידוני אין חייבים כיון דבעי' שישמעו מפי התובע. או דמה דקתני או שאמרו היינו שהן התחילו ואמרו לו אין א"י לך עדות דכיון דהוא אמר להם על דבריהם משביע אני עליכם לשון זה הוי תביעה דלענין מאי משביע אותם א"ו דרצונו שיעידו לו אם יודעים וכשכפרו ואמרו אמן הוי כפירה אחר ששמעו מהתובע וצ"ע לדינא:

[אות כו] **בא"ד ומתני' ר"מ היא.** ומ"מ קתני סיפא ובאו לב"ד והודו פטורים אף במושבע מפי עצמו דחייב לר"מ אפילו כפרו שלא בב"ד היינו דלא חזר ובא והודה בב"ד אבל אם הודה אח"כ בב"ד לא. דלענין זה לא אמרינן דון מינה מפקדון משום דבעדות כה"ג כפירות דברים בעלמא הוא שהרי כפר במקום שאין העדות מועיל והודה במקום שצריך משא"כ בפקדון שכפירתו בכל מקום שוה. הר"ן:

[אות כז] **שם ברע"ב ד"ה הואיל. וראויות לחלק.** בשו"ת עבודת הגרשוני (סי' ג') הקשה דהא אף אם יודה אח"כ בב"ד ולא הוי בכלל עובר שבועת עדות למפרע מ"מ לוקה משום שבועת ביטוי דנשבע לשקר במה דנשבע חוץ לב"ד שא"י לו עדות וא"כ הוא רשע וארבעים בכתפיה ואיך נקבל ממנו עדותו. ובתומים (סי' כ"ח סקי"ט) כתב דבשבועה מפי אחרים משכחת כפשוטו דכל דאין בו משום שבועת העדות גם שבועת ביטוי אין בו דהא לא הוציאו שבועה מפיהם. וגם במושבע מפי עצמו משכחת לה כגון שאמר משביע אני עליכם שאם אתם יודעים לי עדות שתעידוני ואמרו אמן. ואח"כ אמרו אין אנו יודעים ואם אמרו כן חוץ לב"ד אין כאן מעילה בשבועה כלל. כי לא אמרו רק אמן להעיד בב"ד והם באמת הודו והעידו בב"ד ע"ש:

משנה ד

[אות כח] **תוי"ט ד"ה כפרו. ואומר ר"י.** והריטב"א כתב דדוקא בב' עדים שניהם חייבים אבל בג' עדים הראשון פטור אף דהיה יכול לחזור ולהודות תכ"ד של חבירו מ"מ כיון דבשעה שכפר לא היה עליו שם כפירת ממון דהא העדות ראוי להתקיים בב' האחרים:

[אות כט] **בתוס' חדשים. ול"נ דא"כ כו' אלא בתוך כ"ד כנ"ל.** הדברים נכונים ע"פ דברי הריטב"א שהעתקתי (בדבור הקודם) דבשלשה עדים הראשון פטור:

משנה ו

[אות ל] **תוי"ט ד"ה נזק. דקי"ל מודה בקנס פטור**. צ"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור:

[אות לא] **שם ד"ה ושאנס. ומסתבר דכשם**. ובחי' הריטב"א כתב לחלק דבזה אף ר"ש מודה דהתם גבי תביעת אונס ומפתה גופייהו. אבל לגבי עדים לא בעי לאטרוחינהו ב' זמני וכי תבע סתם שיבואו ויעידו בין אקנסא בין אבושת ופגם משביע להו:

משנה ז

[אות לב] **בהרע"ב ד"ה שאנס. ובתו דקתני**. דא"א שאנס את בתו היינו שהאב בא על בתו. ופטור משום דאיכא חיוב מיתה. דמאן קתבע הא קנס ובו"פ הכל לאביה. רש"י. ותוס' כתבו לקיים הפי' שהאב אנס ופיתה לבתו. ומיירי בנתארסה ונתגרשה שיש לה קנס וקנסה לעצמה כרע"ק (בפ"ג מ"ג דכתובות) ופיתה בתו היינו בקטנה דלאו בת מחילה היא וכרבנן (שהביא הרע"ב פ"ג מ"ט דכתובות) דקטנה יש לה קנס. ביאור דבריהם אף דקרבן שבועה משום ממונא דבושת ופגם. נלע"ד דדבריהם בנויי' על מ"ש תוס' כתובות (רפ"ד. ובדף ל"ח ב' ד"ה יש בגר) דיוק מלישנא דמתני' דשם הרי הן לעצמה דמה דבושת ופגם אין לאביה דהכלל למי שהקנס ניתן ניתן ג"כ בו"פ ולזה לריה"ג דנתארסה ונתגרשה אין לה קנס וכן לר"מ דקטנה אין לה קנס. ממילא הבו"פ היא לאבי' ומאן תבע. לזה כתבו תוס' דאתיא כרע"ק דנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לעצמה. וכרבנן דאמרי קטנה יש לה קנס וממילא מכח ההיקש. גם הבו"פ לדידה (וכן כתב בפירוש הרא"ש (שם משנה ג') דלא כהרמב"ם) וברור בעזה"י ובדברי תוספ' כתובות (ל"ח ב' הנ"ל) נבער אנכי מדעת כוונת דבריהם הקדושים במ"ש שם ור"י מוקי הך בעי' בבושת ופגם וכו' ואע"ג דתנן בריש נערה לא הספיקה וכו' ואבו"פ נמי קאי דקתני הרי הן וכו'. דנראה דהוצרכו לחילוקם מכח מתניתין דר"פ נערה מכח דקדוק דהרי הן. הא בלא"ה מיני' וביה מוכח כן מדאמרי' דאם יש בגר בקבר דלבנה הוי הבו"פ הא בו"פ מגיע על המעש' שבנערותה ומיד זכה בהם האב ולא תלי בהעמדה בדין. ובהכרח מטעם כיון דהקנס הוא שלה כיון דלא עמד בדין עד שבגרה גם בו"פ שלה מכח ההיקש. וא"כ יקשה במנ"פ דנימא דלא ישלם כלל כמו דאינו משלם קנס מכח אין אדם מוריש. וצריכים לחילוקם דדוקא למי שזה משלם זה משלם ואם יש בגר בקבר מגיע לה הכל והקנס אינה מוריש וזכה הבועל מההפקר והבו"פ משלם לבנה דלענין זה לא אתקש. וביותר התמיה דנקטו זה לקושי' ואע"ג דתנן בריש נערה וכו' ואבו"פ נמי קאי. כאילו באו להקשות מכח זה הא אדרבא

אלא לו היינו דייקי' ממתני' דהתם דמקשי' זה לזה לא היה מקום כלל לפיר"י דאמאי בו"פ לבנה ולא להאב דזכה האב מיד. וצע"ג:

משנה ט

[אות לג] **במשנה מפני שקדמה שבועה לעדות.** עיין ברמב"ם שאחר שאמר משביע אני וכו' אמרו אמן. וק"ל דבזה למאי צריך לטעם שקדמה שבועה לעדות הא בלא"ה במה שאמרו אמן דהוי כשבועה א"כ נשבעו שיעידו לו כשידעו. ומה שאח"כ לא העידו הוו כעוברים על שבועת ביטוי ומה שייך בזה לשבה"ע. ולולי דברי הרמב"ם הייתי מפרש דהוא השביע אותם לכשתדעו. והם לא השיבו כלל. ואחר שעה ראו עדות. ואח"כ תבע אותם הלא השבעתי אתכם ועתה באו והעדוני ואמרו אין א"י לך עדות דפטורים מטעם דקדמה שבועה לעדות. וצ"ע:

משנה יב

[אות לד] **תוי"ט ד"ה שילח. דתנן עבדו ולא תנן שילח ביד אחר.** לענ"ד היה נראה דנקט עבדו לרבותא אף עבדו כגופו ע' בב"מ (דף צ"ו.) (אח"כ ראיתי שכ"כ בתוס' חדשים). עכ"פ הדין ברור דע"י שליח בלא הרשאה אין חייבים. ומה מאד תמוהים לי דברי הרמב"ם (פ"ט ה"ז מהלכות שבועות) וישבעו אחר תביעת בע"ד עצמו או שלוחו. הא בשלוחו אינן חייבים והו"ל לפרש אם היה על ידי הרשאה. ולא מצאתי מי שהעיר בזה וצע"ג:

פרק ה

משנה א

[אות לה] **תי"ט ד"ה מפי עצמו. וכ"כ התוס' שם.** לפי דברי התוס' בב"מ גם בלא עדים בהודא' צריך שלא יהי' לו קרקע. דאף דא"י לגבות מלקוחות אפי' מדאורייתא דא"צ להאמין להודאתו. מ"מ כיון דהקרקעות משועבדים מיקרי שעבוד קרקעות ע"ש: [**בתוס'** בב"מ (דף ד') שם כתבו כיון שהפקיעו החכמים השעבוד וכו' ומיירי דלית לי' בני חורין וכו' ולכאורה תמוה הא כיון שהפקיעו חכמים השעבוד א"כ גם אם אית לי' קרקע אינו אלא כמטלטלים בעלמא דלאו בני שעבוד נינהו דהא אינו גובה אלא בתורת מיניה וא"כ לא אזלא תביעתו יותר על הקרקע מעל מטלטלים ששניהם אפשר לו ליתנם לאחר ולהפקיע חובו וא"כ גם בדאית ליה בנ"ח חייב בכפר בעדים וכבר ראיתי להאו"ת (סי' פ"ח סקי"ז) ליישב דברי תוס' בשבועות (דף ל"ז) שכתבו דלמ"ד שעבוד' דאורייתא משכחת קרבן שבועה במחל השעבוד או בלית לי' קרקע והקשה בדרישה דא"כ אמאי

בשטר פטור הא לית לי' קרקע ותי' האו"ת דודאי ר"י לא איירי במחל השעבוד ואפ"ה בעדים חייב משום דחכמים הפקיעו השעבוד וקרקע ומטלטלים שווים במלוה ע"פ וקושי' תוספות לא היה רק היכי משכחת לדין דאורייתא שבועה במלוה ע"פ ואהא תירצו שפיר דמשכחת במחל לו השעבוד ע"ש ובהיות כן תקשה אתוס' בב"מ דהא גם בדאית לי' בנ"ח משכחת שפיר כיון דלבתר דהפקיעו חכמים השעבוד ממלוה ע"פ לא שייך בקרקע שעבוד יותר מבמטלטלין וצ"ל דתוס' בב"מ ס"ל דאם איתי להו בנ"ח שייך בהו שפיר שעבוד לענין קדימה שאם יש בע"ח מוקדם קודם לגבות נגד הבע"ח מאוחר משא"כ במטלטלים דלית בהו דין קדימה וא"כ שפיר מקרי שעבוד אם היה לו בנ"ח והנה הרמב"ן תי' אקושי' תוס' דאיך משכחת קרבן שבועה למ"ד שעבודא דאוריי' דכיון דאינו עומד לגבות מלקוחות גם מדאוריי' בלא שטר שיכולי' לטעון דלמא פרעך ומש"ה לא הוי כפירת שעבוד. וע' בהרא"ש (ס"פ שבועת הפקדון) שחלק עליו דאכתי מקרי שעבוד אם היה ברור שלא פרע ולענ"ד שטת הרמב"ן מובנת היטב דטעמא מאי מפטר משבועה בשטר ע"י שיש לו שעבוד נכסים והא גם מטלטלין מחויב לשלם אם יש לו וע"כ משום דעיקר סמיכת דעת הלוה אמקרקע דבמטלטלין אפשר לו למכור או ליתן במתנה ולא יגבה כלום או שמא יש עוד בע"ח אחרים משא"כ על המקרקע ברור שעבודי' טפי שאף אם יש בע"ח אחרים המוקדם גובה ואם מכרו לאחרים טורף מלוקח וא"כ שפיר כ' הרמב"ן כיון דבמלוה ע"פ אינו ראוי לגבות מלקוחות מחשש פרעון וכמו כן אם יש בע"ח אחרים אין לו דין קדימה מה"ט יותר משאר בע"ח א"כ אין עיקר תביעתו רק אמקרקע יותר מבמטלטלין כנלע"ד נכון. ונלע"ד לתרץ בזה קושי' הנ"י בב"מ דף ד' האמר שתים פטור וכו' ש"מ כמ"ד הילך פטור והקש' בנ"י מזה על הרמב"ם שכ' דאין מודה במקצת חייב עד שיודה בדבר שאפשר לו לכפור והא באמר שתים י"ל דמש"ה פטור משום דהודה בדבר שא"י לכפור ע"ש ולפי הנ"ל י"ל דהרמב"ם סובר גם כן כהרמב"ן דהיכי שאינו ראוי לגבות מחשש פרעון לא הוי שעבוד קרקעות ומה שכ' הרמב"ם דפטור במודה בדבר שא"י לכפור היינו מה"ט גופי' משום דמקרי שעבוד קרקעות ולק"מ (מהרב הגאון מו"ה בונם זצ"ל אחי רבינו הרב הגאון בעהמ"ח ת' ותוס' רע"ק זצ"ל)]:

משנה ד

[אות לו] **במשנה ר"ש פוטר שאינו משלם קנס עפ"ע.** מסקנת הסוגי' (פ"ד דכתובות דמ"ב) דר"ש סבר אף היכא דאילו הודה חייב ממון כגון שתבעו על הקנס העמדתיך בדין ונתחייבת לי מ"מ פטור מקרבן שבועה דבעי' דוקא דומיא דפקדון דעקרו ממון והכא ר"ש לדבריהם דרבנן קאמר דעכ"פ היה לכם למפטרי' בלא עמד בדין:

פרק ו

משנה א

[אות לז] **בהרע"ב ד"ה וההודאה. פחות משתי כסף**. ואם תבעו ב' מחטין והודה לו בא' מהם חייב דבכלים לא בעינן ב' כסף. (גמרא דף מ' ב') ודעת הרמב"ם (פ"ג דטוען) דאפי' אינו שוה פרוטה. והרמב"ן ס"ל דבעי' ש"פ:

[אות לח] **תוי"ט ד"ה וההודא'. ויש לו קרקע ישבע על השאר**. ודעת תוס' (פ"ק דמציעא) דמ"מ צריך שלא יהי' לו קרקע בנ"ח. דלענין בנ"ח לא פקעי חז"ל השעבוד. אבל אם אין לו רק קרקע משועבדת בזה הוא הסברא כיון דתקנו חז"ל דלא לגבות ממשעבדי הוי כמחל השעבוד:

[אות לט] **בהרע"ב ד"ה מפני שהוא כמשיב אבידה. כשאין הבן טוען וודאי**. נלע"ד דכוונת הרע"ב שטוען ברי עפ"י אביו שכך אמר לי אבא דמקרי ברי אלא דפטור משום דבכה"ג בבנו מעיז. וזהו דעת הראב"ד. וע' בר"ן (דף ש"ט ע"ב) דהרמב"ן דחה דברי הראב"ד הנ"ל דמפי אחר לאו ברי מקרי מדתנן פ' יש נוחלין וכו' והר"ן כתב עלה וז"ל ולי אין זה תשוב' על הראב"ד לפי שכדברי חכמים הוא פוסק ולרבנן הכי הוי קושטא דמלתא דבא בטענת אחרים אין טענתו טענת ברי ומש"ה אמרו בבנו מעיז עכ"ל. ולא זכיתי להבין דאם אינו טענת ברי מה צורך לטעמא דהוי כמשיב אבידה דבבנו מעיז הא בלא"ה אין שבוע' בטענת שמא כ"א שבועת שומרי' ושותפים אע"כ דמקרי ברי ושפיר הק' הרמב"ן וצ"ע: (כ"מ ולא זכיתי להבין הא בגמרא משני לראב"י דלא אמר ברי לי. וע"כ עיקר הטעם דאין שבועה בטענת שמא משום משיב אבידה):

משנה ב

[אות מ] **ברע"ב ד"ה פטור. אבל משביעים אותו היסת**. מדכתב הרע"ב במתני' זו ולא כתב כן מקודם במתני' שלפני זה עלה דקתני מנה לי בידך אין לך בידי פטור. דמ"מ חייב היסת משמע דהרע"ב ס"ל דההלכה כלישנא בתרא. דר"נ קאי רק אסיפא דנתתי לך דהוי דררא דממונא אבל בלהד"מ אינו חייב היסת אולם הרע"ב (פ"י מ"ז דב"ק) כתב במפורש דבטוען להד"ם חייב היסת:

[אות מא] **תוי"ט ד"ה אין לך. ואמר אין לך בידי מעולם**. והא דלא מהימן לומר אין לך בידי מעולם שטעיתי שהייתי סבור להיות חייב ואיני חייב כלום. במגו דאמר פרעתי. דמסתמא מידק דייק ואינו מצוי לטעות מש"ה אינו נאמן במגו. תוס' גיטין (פ"ק דף י"ד ע"א ד"ה ולא פש וכו'):

משנה ג

[אות מב] **במשנה אר"ג רואה אני את דברי אדמון**. בתוס' הקשו דלמאי נ"מ בדינו דאדמון דיש בלשון הזה לשון קנקנים הא בלא"ה חייב לר"ג דס"ל טענו חטים והודה בשעורים חייב. ותירצו דנ"מ דאם תבעו עשרה כדי שמן ואמר אין לך בידי אלא ה' חייב גם קנקנים בהודאתו עיי"ש. ולענ"ד קשה דמנ"ל דין זה דנהי דס"ל לאדמון דיש בלשון הזה ל"ק היינו דיכול לומר דעתי היה על קנקנים ג"כ ומצרכת לישבע אבל לומר דבודאי יש בלה"ז ל"ק אינו מוכרח ואפשר דזה שמודה יאמר אין לך בידי אלא ה' דהוי כאומר ה' כדי שמן יכול לומר לא היה כוונתי בהודאתי על קנקנים. ועל קושייתם הא י"ל דנ"מ בהודה יו"ד מדות השמן בלא קנקנים דאם יש בלה"ז לשון קנקנים ותבעו גם קנקנים מחוייב לישבע על הקנקנים ובאמת ג"ז אינו מוכרח כלל דדלמא דוקא בהודה בקנקנים בזה יכול התובע לומר כוונתי הי' ג"כ על קנקנים כיון דאפשר לכללו בלשון כדי שמן ובאמת מגיע לו קנקנים דהא הודה לו קנקנים מסתמא תבע ממנו גם קנקנים אבל בלא הודה קנקנים י"ל דתביעתו רק שמן דבאמת אינו מגיע לו קנקנים והשתא הוא דטוען גם קנקנים לי בידך. ועל קושייתם י"ל בפשוטו דנ"מ דהקנקנים שוים כמו השמן ותבע יו"ד כדי שמן והודה לו יו"ד קנקנים ריקנים. דלאדמון כיון דבאמת היו מגיע לו קנקנים מפרשים בלשון כדי שמן דתבע גם קנקנים וחייב לישבע על השמן אבל אי אין בלה"ז ל"ק כיון דהודאתו דקנקנים הוא שוה כמו שמן שתבע לו פטור דטענו חטים בדינר והודה לו שעורים דינר ודאי דפטור. וצ"ע לדינא:

משנה ו

[אות מג] **תוי"ט ד"ה וחכ"א. דבהדיא פסק בפ"ב מהל' שכירות**. במחכ"ת אין בזה סרך קושיא דהרמב"ם כתב רק דלטענת שומרים שאינו ברשותו ושלא פשע א"צ הודאה במקצת אבל לענין טענה וכפירה שכופר שלא מסר לו כלום או שהחזיר בעינן הודאה במקצת כמו בהלואה וכמ"ש הרמב"ם שם בין שהודה מעצמו ששאל או שכר שאין אומרים מגו לפטורי משבועה. והיינו דיש לו מגו דאילו אמר להד"ם לא היה צריך לישבע וכן מפורש שם (בהלכה י' י"א י"ב). ואיני עומד על דעתו הגדולה של התי"ט כזה: (* אך עקרית הקושי' לדעת הרמב"ם דל"ל למודה במקצת. הא יש לאוקמי בשבועת השומרים. וכן הקשה בש"ך (בסי' צ"ה ס"ק ט') יעו"ש):

משנה ז

[אות מד] **תוי"ט ד"ה מי. תני ליה בלשון פקדון**. בלקוטי מהרי"ל דייק מזה דגם משכון מקרי פקדון. ומי שנשבע שלא לקבל פקדון אסור להלות על המשכון. והובא להלכה בהגהת ש"ע יו"ד (סי' רי"ז סמ"ח):

[אות מה] **בא"ד משום דבכל פקדון**. אינו מובן לי דאטו מפורש במתני' מי נשבע תחלה דנשמע מזה דצריך המלוה לישבע שאינו ברשותו ויורה לנו מתני' בלישנא דפקדון דבכל פקדון הדין כן דישבע שא"ב. הא באמת לא קתני במתניתין רק מי נשבע. אלא כיון דבאמת הדין דשומר צריך לישבע שא"ב מוכרחים אנו לפרש דמי נשבע תחלה א"כ לא נשמע ממתני' דמלוה צריך לישבע שא"ב ללמד על פקדון דעלמא. גם למה דמשני אביי (בב"מ דף ל"ה) גזירה שמא יטעון ויאמר אחר שבועה מצאתיה. א"כ מי נשבע היינו דהמלוה נשבע כמה היה שוה א"כ לא נזכר כלל במתני' משבועה שא"ב וביותר דהא באמת אינו נשבע שא"ב דהא מסיפא מוכח דמיירי במאמינו (* פירוש מרישא דסיפא כמו דמשני רב אשי שם) אלא דברישא מה"ת יאמין לו דעי"ז ישבע המלוה ויטול. או כמ"ש הר"ן כיון דנתחייב הלוה שבוע' אף שמאמינו משבעינן ליה להמלוה תחלה שא"ב מחששא שמא יוציא וא"כ עכ"פ לאביי דאף אם נשבע שא"ב מ"מ חיישי' שיוציא ויטעון לאחר שבועה מצאתיה לזה ישבע המלוה כמה הי' שוה א"כ ממילא גם ברישא דרכו להאמינו על שא"ב דהא אף אם לא יאמין לו ישבע המלוה ויטול א"כ באמת בדינא דמתניתין דהכא ליכא שבוע' שא"ב וא"כ ל"ש לומר דנקט מש"ה לישנא דפקדון. ולענ"ד נראה דנקט לישנא דפקדון למ"ש הר"ן והובא בתי"ט כאן ד"ה והלה דהא דלוה הוי מודה במקצת ול"א שהודה לו שיתחייב לשלם כשיחזיר לו משכונו וכל עוד שלא יחזיר לו משכונו א"ח לשלם לו נמצא שלא הודה לו בשום חיוב (ואף אחר שנשבע לו שא"ב מ"מ בשעה שיצאה ההודאה מפיו לאו הודא' היא. וביותר אי לאו דר"ה ואינו נשבע שא"ב יאמר הלוה איני מאמינך לזה אמאי חייב לשלם להוי כא"י אם נתחייבתי) היינו דאף אם ידעינן דהמשכון בידו מ"מ הלוה חייב לשלם העודף על דמי המשכון עיי"ש א"כ י"ל דזהו בעצמו רצה המתניתין להטעים דהמשכון הוי רק כפקדון דעלמא ואין החיוב תלוי בזה דאף אם המשכון בידו לא נפטר זה מחיובו. כאלו היה פקדון בעלמא אצל המלוה:

פרק ז

משנה ב

[אות מו] **ברע"ב ד"ה למשכנו. וכלים תחובים לו תחת כנפיו**. כתבו תוס' והיה נראה מזה דאין הלכה כר"ח דאמר מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים שיש לו נ' דנשבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים דהא הכא לא חשיב העדאת עדים כהודאה במקצת מדאמר ר"י עד שיהיה שם הודאת מקצת הטענה. ור"י אומר דאינו ראיה דאיכא לאוקמי כגון שהחזיר כבר מה שראו העדים עכ"ל. ולכאורה תמוה מאד דאמר אר"י והוא אומר לא נטלתי אלא א' דמיירי ע"כ דלא החזיר לו כבר הא אם בכה"ג אף באינו מודה כלל הוי הודאה מכח ההעדאת עדים והול"ל לר"י סתם ולא החזיר לו מכבר והוא תמיה רבתא והנלע"ד על פי מה שנסתפקתי בההוא דינא דר"ח בפקדון כה"ג אם נימא דכמו דהודאת פיו אינו מחויב שבוע' דהוי הילך ה"נ העדאת עדים דמה שהעדים מעידים הוי הילך או דבשלמא בהודאת פיו הוי הילך דכל היכא דאיתא הוא ברשות בעלים דהא הבעלים יכולים למוכרו ולהקדישו אבל בכופר ועדים מעידים דאינו ברשות בעלים להקדיש דהא בגזלן אף שיכול להוציאו בדיינים א"י הנגזל להקדיש דממעטינן מביתו מה ביתו ברשותו. א"כ נקרא אינו ברשותו י"ל דלא הוי הילך. ומההיא דינא דהש"ע (סי' ע"ה ס"ד) אבל אם תבעו חפצים שוה מנה פקדון והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים שראו בידו כשנתבע מאותם חפצים שוה נ' הוחזק כפרן והתובע נשבע ונוטל. אין ראיה דעתה כשמעידים אין הפקדון בעין אלא שאז כשנתבע וכפר היה בעין לפ"ז נלע"ד דשטחיות דברי תוס' כך דלכאורה קשה עוד על תוספות בקושייתם דלמה הקשו מדר"י אמאי לא הקשו בפשיטות דלמאי צריכים לתקנת נגזל הא כיון דהעדאת עדים כהודאת פיו הוי מודה במקצת חשוד דשכנגדו נשבע ונוטל א"כ למאי צריך תקנה ביחוד בזה הא בכל מודה במקצת חשוד תקנו דכשנגדו נשבע ונוטל ולזה נראה דתוס' היו מסופקים בספיקתינו הנ"ל ולזה לא הו"מ להקשות כן די"ל דגם בהעדאת עדים על חפצים מקרי הילך ושפיר צריכים לזה תקנת נגזל. לזה הקשו מדר"י דהא בדר"י ג"כ הוי הילך. וגם הא על ר"י קשה כנ"ל דבמודה במקצת למ"ל תקנת נגזל הא בכל מודה במקצת חשוד שכנגדו נשבע ונוטל וע"כ דר"י מיירי בהילך דכיון דהוי כעין מודה במקצת תקנו ביה תקנת נגזל (וכמו שכ' הרמב"ן (במלחמות) גבי שכיר ומדקדוק לשון הגמרא כל שהשבועה נוטה אצל הבעה"ב דנוטה משמע דליכא מודה במקצת גמור עיי"ש. ולזה הקשו דהא בלא"ה הוי העדאת עדים והוי כעין מודה במקצת גמור. ותרצו דמיירי בהחזיר היינו דבאמת לא מקרי הילך כיון דאינו ברשותו להקדיש אלא דמיירי

שהחזיר לו מכבר. ומש"ה לא אמר ר"י עד שיהא מקצת הודאה דהיינו בלא החזיר. דבזה לא צריך לתקנת נגזל כיון דהוי על ידי העדאת עדים מודה במקצת והילך לא הוי וכנ"ל. ולא משכחת לה אלא במודה ממש ובזה שפיר הוי הילך דמשעה שמודה ורוצה להחזיר הבעלים יכולים להקדישו כמ"ש תוס' (פרק קמא דמציעא) בסוגיא דתקפו כהן. אבל בענין אחר לא משכחת דבאינו מודה אם החזיר מכבר לא הוי כעין דאורייתא. ואם לא החזיר ל"צ לתקנת נגזל וד"ל:

[אות מז] **בתי"ט ד"ה למשכנו. דשמא לא הוציא**. אף דאמר תחלה שיכנס לביתו למשכנו מ"מ דלמא לא משכנו דמי לא אמר ר"נ האי מאן דנקט נרגא בידיה ואמר איזיל ואיקטלי' לדקלא דפלניא ואשתכח דקטיל ושדי ל"א דהוא קטליה אלמא עביד אינש דגזים ולא עביד. גמרא (* ומה שיש ליישב קושית תוס' בזה עיין בדברי רבינו בב"ב (פ"ג אות י"ט)):

משנה ד

[אות מח] **תי"ט ד"ה שבועת העדות. אבל הרמב"ם כו'**. לענ"ד אינו מוכרח דהרמב"ם חולק על הר"ן. די"ל דמ"ש הרמב"ם אם נתחייב שבוע' משביעים אותו היינו דהתובע אינו רוצה לישבע וליטול ורוצה דוקא שישבע הוא וכן בהיסת דיפטר לגמרי בזה אמרי' דהתובע יכול להשביעו. אבל במודה במקצת והתובע רוצה לישבע וליטול כדין שכנגדו חשוד י"ל דאין ה"נ דטענתו טענה וכהר"ן. והכי משמע דס"ל להרמב"ם דלחיוב עצמו משוינן ליה לחשוד ע"פ דיבורו מדכתב הרמב"ם אח"כ אבל אם הוא מהנשבעים ונוטלים אין משביעין אותו. ובטור הביא לשון הרמב"ם ואח"כ כתב כהר"ן הנ"ל. משמע דלא פליגי:

משנה ה

[אות מט] **במשנה הוא נשבע ונוטל**. היינו דהבעה"ב מודה שצוהו ליתן. ואם אין הבעה"ב מודה בזה א"צ לישבע אפילו היסת דלא הוי כפירת ממון כיון דאפילו אם יודה שעשאו שליח לא יטול אלא בשבועה ומי יימר דמשתבעת הר"ן בשם הרא"ה:

משנה ז

[אות נ] **ברע"ב ד"ה ונפרעת. הנפרעים מן היתומים**. וכתב הר"ן דקאי גם אריש וה"ק כשם שאמרו הפוגמת וכו' בכל הנך גם היתומים לא יפרעו אלא בשבועה כגון פוגם ומת. וכן ע"א מעיד שהוא פרוע ומת. וכן ביתומים הבאים לגבות מלקוחות. (* ונלע"ד דלפי' הר"ן לא גרסינן במתניתין מנכסי יתומים):

[אות נא] **שם במשנה אם יש עדים**. להפוסקים הסוברים דעד מסייע פוטר משבועה הא דקתני עדים לאו דוקא דהא בע"א סגי. אלא עדים היינו עדות המועיל. הרא"ש ריש ב"מ (סס"י ג') (וע' בדברי רבינו בב"מ פ"א אות ה'):

משנה ח

[אות נב] **תוי"ט ד"ה והשביעית. וכתב הר"ן**. ובתשובות תולדות אדם להרשב"א (סי' שע"ב) כתב עוד לפרש כגון שהלוה ערב שביעית ונשבע לו לפרוע כשיגיע זמן פרעון והגיע השמיטה משמטת את המלוה. ולולי שאמרה תורה שהיא משמטת את השבועה היינו אומרים שיהא חייב לפרעו מחמת שבועתו דאע"ג שהמלוה מחוייב לומר משמט אני יהא הלוה חייב לומר לו אף עפ"כ מחמת שנשבע לפרעו אלא דאמר רחמנא דאפי' הא משמטת (ובענין שזמן הפרעון הגיע קודם או בתוך השמיטה הסמ"ע (בסי' ס"ז ס"ק ט"ו)):